

ARTICULUS II.

AN ET QUOT NOVÆ LEGIS SACRAMENTA SINT ?

19. *Præmitto.* Nullum prorsus in nova Lege sacramentum dari, Ascodru-
tos olim affirmasse refert THEODORETUS, Hæretic. Fabular. L. 1. c. 10. (opp.
t. 4. p. 101.). Etiam Fratricellos ecclesiastica despexisse sacramenta, JOAN-
NES XXII. ait in Extrav. *Sancta Romana.* Alii hæreticorum circa particularia
sacramenta aberrabant. Archontici, Epiphonio teste, Hæc. 40. n. 2. Bapti-
smum et Eucharistiam execrabantur : Baptismum Manichæi inficiabantur :
Confirmationem neophytis conferendam negabant Novatiani : Ordinem
Taudemite respuebant : Matrimonium Manichæi rursus et Encratitæ :
Eucharistiam Petro-Brusiani : Extremam Unctionem Albigenses detestatos
esse S. ANTONIN. testatur 4. part. tit. 11. c. 7. : sed et alia eos sacramenta
rejecisse, Confirmationem, Pœnitentiam, Ordinem ex Pêtr. VALLIUM Ord.
Cist. scriptore coevo intelligimus. Ex postremi temporis Novatoribus Calvin.
nonnisi Baptismum, Eucharistiam et Ordinem recepit : Swingl. Bapti-
smum, Eucharistiam et Matrimonium. Luther. L. de captiv. Babyl. chamæ-
leonte mutabilior modo unum, modo duo, modo tria, modo plura recepit :
Augustana Confessio duntaxat tria civitate donavit, Baptismum, Eucharis-
tiam, et Pœnitentiam ; nec de his eorum unus recte sensit, cum singuli
sacramentum quodlibet virtute causandi gratiam spoliarent.

20. *Dico.* Habet et Lex nova sacramenta sua, eaque numero septem, nec
plura, nec pauciora, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam,
Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium. Hæc est
constans et fixa Ecclesiæ Catholicæ doctrina, ac clare definita in Conc. TRID.
Sess. 7. Can. 1. ; tum FLOR. in Decr. At quoniam Concilii utriusque aucto-
ritatem, etsi immerito, pertinaciter respuant Protestantes ; et dogmatis ca-
tholici, et definitionis veritas ulterius

Prob. I. Sacramenta novæ Legis sunt ritus sacri, seu signa externa et sen-
sibilia, ac stabilia, quæ ex divina institutione annexam habent promissio-
nem gratiæ, scilicet sanctificantis, ut dictum Art. 1. ; et in hac definitione
generali conveniunt omnes Catholici, etsi quoad voculas alias sit quædam
discrepancia. Atqui recensita septem sacramenta sunt tales ritus, aut talia
signa, eaque sola ; ergo.

Prob. min. quoad part. 1^{am}. Ex Scripturis sacris inductione, hoc loco qui-
dem breviter, quod longius ostendemus, ubi in specie de singulis erit dis-
putatio.

Ac 1°. De Baptismo constat ; est enim ritus expressus ad Ephes. 5. 26. *La-
vacrum aque in verbo vitæ.* Institutio ejus extat Joan. 3. 5. *Nisi quis rena-
tus fuerit ex aqua, etc.* ; et Marc. ult. *baptizantes eos.* Promissio gratiæ ibid.
Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit. Et ad Tit. 3. 5. *Salvos nos
fecit per lavacrum :* ubi Baptismo promittitur salus, proinde gratia salu-
tis radix.

2°. De Confirmatione ritus externus, manuum impositio habetur Actor. 8.
et 19. Effectus gratiæ ibid. ; nam per manus Apostolorum dabatur Spiritus

sanctus. Institutio, etsi in Scriptura expressa non æque sit ac de Baptismo,
ex citatis locis tamen evidenter colligitur ; nunquam enim Apostoli ita con-
stanter imposuissent manus ad conferendam Spiritus sancti gratiam, nisi
institutionem Christi et præceptum certo tenuissent ; cum hominis potesta-
tem excedat, ritus instituere, iisque gratiam annectere.

3°. Quoad Eucharistiam, ritus Matth. 26. et 1. Cor. 11. *Accepit panem, et
gratias agens, fregit, etc.* Institutio ibid. *Hoc facite,* ac Joan. 6. *Nisi mandu-
caveritis.* Promissio gratiæ, Joan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in
æternum.*

4°. De Pœnitentia Joan. 20. 23. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur
eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Ubi 1. exprimitur ritus externus,
judicialis absolutio, quæ est signum internæ, quæ a Deo fit. 2. Promissio
gratiæ : *remittuntur eis,* quod fit largiendo gratiam. 3. Institutio ibid. : *sicut
misit me Pater, et ego mitto vos.* Unde inquit Apost. 2. Cor. 5. *Deus dedit
nobis ministerium reconciliationis.*

5°. De Extrema Unctione ritus exprimitur Jac. 5. 14. *Orent super eum,
ungentes eum oleo in nomine Domini.* Promissio : *et alleviabit eum Dominus,
et si in peccatis sit, remittentur ei.* Institutio hinc rursus apparet, quod
Apostolus non ausus fuisset, ita confidenter tantum effectum promittere,
nisi Christi voluntatem tenuisset.

6°. De Ordine ritum externum, manus impositionem, ac promissionem
gratiæ expressit Apost. 1. ad Tim. 4. 14. *Noli negligere gratiam, quæ in te
est, quæ data est tibi... cum impositione manuum presbyterii.* Tum 2. ad
Tim. 1. 6. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per imposi-
tionem manuum mearum.* Institutionem, ad Ephes. 4. 11. *Ipse dedit quosdam
quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios
autem Pastores.* Deinde, unde noverat Apostolus datam fuisse Timotheo gra-
tiam, nisi a Christo didicisset hanc illi signo impositionis manus annexam
esse.

7°. De Matrimonio ritum externum habemus, contractum marem inter et
feminam. Institutionem, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.*
Gratiæ, ad Ephes. 5. v. 25., ubi juxta Apostolum conjunctio viri et femina
significat conjunctionem Christi cum Ecclesia : *Sacramentum hoc magnum
est, ego autem dico in Christo et Ecclesia, v. 32.* Sed hæc conjunctio est per
gratiæ ; ergo et illa viri et feminae talis esse debet ; vel secus vere signifi-
care non posset conjunctionem alteram Christi cum Ecclesia.

Prob. min. quoad part. 2^{am}. Quia præter recensitos hos septem ritus, nullus
alius sive ex Scriptura sacra, sive ex traditione afferri potest, qui tum
stabili institutione divina, tum annexa gratia gauderet ; sed hi septem soli ;
ergo nec plura sunt, nec pauciora, quam enumerata veri nominis sacra-
menta.

21. *Prob. II.* Pervulgata est S. Aug. regula L. 4. de Bapt. c. 24. *Quod
universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est,
nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.* Unde tale for-
matur argumentum : quod universa semper tenuit, tenetque Ecclesia, est
tenendum omnino, utpote auctoritate traditum apostolica : atqui septem
in nova Lege esse sacramenta, semper universa tenebat Ecclesia ; ergo.

Prob. min. 1°. Semper enim Ecclesia eos sinu suo eiciebat, qui vel unum e dictis respuerent. Sic seculo III. damnati Novatiani, qui Confirmationem negabant conferendam neophytis. Sec. IV. Manichæi male sentientes de Matrimonio. Sec. XII. Albigenses, qui Extremam Unctionem, Confirmationem, Pœnitentiam et Ordinem detestati. Rursum sec. XV. Wicleffistæ inter cætera specialiter, quod Extremam Unctionem aversati.

2°. Ex perpetuo Ecclesiæ utriusque, occidentalis et orientalis consensu, qui vel exinde indubius fit. 1. Quod, etsi Græci, cæterique orientales etiam in minimis, et ubi ubi se posse putabant, carperent ritus et fidem Ecclesiæ Romanæ; nemo tamen eorum unquam eam sit ausus perstringere quod admitteret sacramenta plura, quam Christus instituisset. 2. Ex utriusque Ecclesiæ Euchologiis et Ritualibus antiquissimis, in quibus de iis solis sacramentis, quæ recensuimus, fit mentio, præscribuntur ritus et cætera ad eorum administrationem pertinentia. 3. Ex responsione Hieremiæ Patriarchæ Constantinopolitani data Confessionis Augustanæ nuntiis, Græcos omnes eadem cum Latinis, nec plura, nec pauciora sacramenta admittere.

3°. Ex omnis ævi Patrum testimoniis, quæ Protestantium quidem Doctores quoad Baptismum et Eucharistiam ultro amplectuntur nobiscum. Sed et amplectantur quoad cætera.

Confirmationis S. Dionys. Areopagita Apostolis coævus claram mentionem ingerit de Eccles. Hier. c. 4. part. 3. n. 11. *Sed et ipsis, qui sacratissimo regenerationis mysterio consecrantur, adventum Spiritus sancti consummans unguenti unctio elargitur.* En ritum, ejusque effectum, proinde rationem sacramenti. Illam sacramentum vocat CYPR. ep. 72. ad S. Stephanum de Concil. n. 1. Eodem in ordine cum Baptismo et Eucharistia TERTULL. ponit L. de resurr. carn. c. 8. S. CYRIL. Hierosolym. ex quinque Catechesibus mystagogicis 1^{am}. et 2^{am}. de Baptismo scripsit: 3^{am}. de sacramento Confirmationis: 4^{am}. et 5^{am}. de Eucharistia, quæ scilicet sacramenta eodem die pro more tunc Ecclesiæ conferebantur neophytis.

Pœnitentiam Baptismo æquat S. AMBROS. L. 1. de Pœnit. c. 8. n. 36. 37. utrobique inquit idem esse ministerium sacerdotum; utrumque esse mysterium: in Pœnitentia Dei nomen operari. Pariter S. CYRIL. L. 12. in Joan. (opp. t. 4. p. 1101. D.) reconciliationem pœnitentium Baptismo comparat.

Extremam Unctionem INNOC. I. sec. V. epist. 1. ad Decentium c. 8. (Labb. t. 2. p. 1248. B.) cæteris annumerat sacramentis; quippe de oleo infirmorum loquens: *Pœnitentibus, inquit, istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?* Sed et ante INNOC. Extr. Unctionem in peccatorum remissionem adhibitam, ORIGENES testatur homil. 2. in Levit. n. 2. et 4. (opp. t. 2. p. 189. A. et 191. C.).

Ordinem rursus sacramentis S. Dionys. Areop. accenset de Eccles. Hier. c. 5., per illum gratiam dari asserens. S. AUG. L. 2. contr. epist. Parmeniani c. 13. n. 28. scribens de Baptismo et Ordinatione: *Utrumque, inquit, sacramentum est, et quadam consecratione utrumque homini datur: illud cum baptizatur; illud, cum ordinatur. Itaque in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterari.*

Matrimonium demum inter sacramenta refert Aug. L. de bono conjug.

c. 18. n. 21. *In nostrarum (uxorum) nuptiis, inquit, plus valet sanctitas sacramenti, quam fecunditas uteri.* Et c. 24. *Bonum nuptiarum per omnes gentes atque omnes homines in causâ generandi est, et in fide castitatis: quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate sacramenti.* Idem TERTULL. facit L. de Præscript. c. 40. Sed de his plura, ubi de sacramentis in specie.

Ratio a priori est voluntas Christi instituentis; cui tamen sua non deest congruitas, ut nunc dicitur.

22. *Dico II.* Sacramenta novæ Legis et quoad substantiam, et quoad numerum perquam convenienter instituta sunt.

Ratio 1^æ. part. est, 1°. Quia maxime congruum est, ut Deus provideat homini de salutis mediis naturæ humanæ consentaneis: sed homo non nisi per res sensibiles ad rerum divinarum ac spiritualium intelligentiam deducitur, ut ex S. CHRYSOST. observatum est n. 6.; ergo et statui Legis novæ sacramenta conveniunt. 2°. Ut ibid. ex S. AUG. notatum, ut ex tanta varietate hominum coalesceret Ecclesiæ corpus; ac fideles in unam colligarentur religionem, possentque discerni a cæteris, necessum fuit, eos quibusdam vinculis constringi, ac notis distingui sensibilibus; sed vincula illa sensibilia, notæque sacramenta sunt. Ubi tamen S. Pater minime intelligendus est de necessitate absoluta ac presse dicta ex parte Dei, sed latius accepta, pro magna congruitate ac convenientia naturali. Plures convenientias asserit Catechismus Romanus.

Ratio 2^æ. part. sumitur a similitudine, quæ vitam spiritualem et corporealem intercedit. Homini quippe ad vivendum, vitamque agendam tum suo, ac quia animal sociale est, reipublicæ bono, hæc septem videntur pernecessaria: 1°. generari debet: 2°. augeri et roborari: 3°. nutrirî: 4°. sanari, si in morbum incidat: 5°. removeri infirmitatis reliquiæ debent: deinde 6°. quantum rempublicam attinet, ut magistratus non desint, quorum auctoritate regatur: 7°. eo quod mortalis sit, ut legitima sobolis propagatione conservet seipsum et humanum genus. Ita pariter ad spiritualem vitam requiruntur septem. 1°. per Baptismum renascimur, Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto.* 2°. Confirmationis virtute augeamur et roboramur in fide, ut de baptizatis jam Apostolis notat D. AUGUST. iis idcirco a Domino dictum esse: *sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto,* Luc. 24. 3°. Eucharistia nutrimur, juxta illud Joan. 6. *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.* 4°. per Pœnitentiam restitui-mur sanitati. 5°. per Extremam Unctionem abiguntur morbi spirituales, ac peccatorum reliquiæ, Jac. 5. 6°. per Ordinem traduntur ministeria sacra in Ecclesia, ac constituuntur superiores, qui præsent coetui fidelium. 7°. Matrimonium additur, ut per legitimam sanctamque conjunctionem maris ac feminae religiose susceptæ proles educantur ad cultum Dei.

23. *Obj. I.* Ex SCRIPT. 1°. Si septem darentur Legis novæ sacramenta, meminisset illius numeri S. Scriptura alicubi: atqui nusquam illius meminit; ergo. 2°. Scriptura sacra potius duo tantum esse sacramenta indicat; nam Joan. 19. ex latere Christi fluxerunt sanguis et aqua, h. e. Eucharistia, et Baptismus; ita enim locum hunc S. AUG. L. 2. de symbolo c. 6. et Tract. 9.

n. 10. in Joan. ; tum CHRYSOST., CYRILL., THEOPHYLACT., DAMASC. L. 4. de fide e. 9. et passim Patres Græci exponunt. Nec obscure hunc numerum reprobare videtur Apoc. 17., ubi angelus vocat sacramentum bestiam septem habentem cornua, quo significari videtur, septenarium sacramentorum numerum ad Antichristum, qui per bestiam illam designatur, pertinere.

24. *Ad 1um. R. 1°.* Nec Scriptura alicubi numeri binarii sacramentorum, vel ternarii mentionem facit.

R. 2°. N. M., quod hujus numeri meminisse debuisset, cum multa teneamur credere vi verbi divini traditi, cujus eadem auctoritas est, quæ scripti, etsi in Scriptura ipsa scripta non sint. Sic quatuor omnes tenemus Evangelia, cæteris, quæ etiam sub hoc circumvolitabant nomine, rejectis; sic et determinatus est librorum canonicorum numerus, tametsi nec hunc, nec illa Scriptura determinet. Demum

R. 3°. D. min. Non meminit alicubi, h. e. in uno loco omnium septem, aut sub hac verborum formula sacramenta sunt numero septem *C.* non meminit ejus numeri quoad rem *N.* Sic vero meminit, cum septem ejusmodi ritus sacros assignet, nec plures, nec pauciores, quibus omnes veri sacramenti dotes conveniunt, ut constat ex Conclusionem. Atque ita nobiscum respondeant, necesse est, adversarii, cum secus nec sua tria, vel duo sacramenta evincant. Quod vero hoc solum modo Scriptura sacramenta assignet septem, rationem hoc loco apposite BELLARM. dat, quia Scriptura (idem est de Patribus) non scripsit Catechismum, ut modo facimus ob multitudinem hæresum, sed tantum res ipsas tradit variis in locis.

Neque replicent: Debuisset saltem Scriptura iis in locis hisce ritibus tribuere nomen sacramenti, si eos ut vera sacramenta proponeret. Nam

R. Neque hoc nomen Baptismo, vel Eucharistiæ attribuit, quæ tamen adversariorum consensu sacramenta sunt; sed solum Matrimonium hoc insignitur nomine, quod tamen adversarii omnes e sacramentorum numero exulare jubent. Deinde nudum *sacramenti* nomen in Scripturis divinis adhibitum nondum signum sufficiens est, rem illam ad veri nominis sacramenta referri; nam variis rebus hoc nomen additur, quæ tamen ad illa minime pertinent. Ita ad Ephes. 1. propositum gentiles vocandi ad fidem dicitur sacramentum voluntatis Dei; ad Tim. 3. Verbi divini incarnatio magnum dicitur pietatis sacramentum; Dan. 2. statua Nabuchodonosori in somno objecta; Apoc. 1. sacramentum stellarum; Apoc. 17. sacramentum mulieris. Hinc non est de nomine hic, sed de re disputatio.

25. *Ad 2um. R. D.* Laudati Patres sic exponunt, ut excludant sacramenta alia *N.* secus *C.* Sic et Apostolus ad Hebr. 6. duo tantum ponit sacramenta; Baptisma, et impositionem manuum, h. e. Confirmationem; *non rursus jacentes fundamentum penitentiae ab operibus mortuis, et fidei ad Deum; baptismatum doctrinæ; impositionis quoque manuum;* ubi per impositionem manuum CHRYS., THEOPHYL., THEODORET., aliique Confirmationem intelligunt, quæ dabatur post Baptismum; nec meminit Eucharistiæ, licet et hæc dari post Baptismum solet, quin tamen idcirco eam excludat. Sed non est necessitas inhærendi expositioni datæ: alii enim Patres exponunt aliter. CYRIL. Catech. 3^a. n. 10. et 13^a. n. 21. HERON. epist. 69. (al. 83.)

ad Oceanum n. 6. (opp. t. 1. p. 420.) per sanguinem et aquam duo significari Baptismata volunt, sanguinis et fluminis. S. AMBROS. L. 10. in Luc. n. 135. ac S. AUG. ipse in cap. 19. Joan. Tract. 120. n. 2. aliique per sanguinem intelligunt redemptionis pretium; per aquam Baptismum, quo pretium illud applicatur. Et hæc expositio videtur litteræ conformior; ideo enim, ut notat BELLARMINUS, non dixit: exivit aqua et sanguis, ut ordo postulasset, si ageretur de Baptismo et Eucharistia, cum hanc ille præeat; *sed exivit sanguis et aqua*, h. e. pretium, et hujus applicatio: quo ostenderetur efficacia baptismi Christi præ illo Joannis, qui venerat in aqua solum, sive baptismo inefficaci; Christus in sanguine et aqua, h. e. aqua annexum habente ejus pretium sanguinis, sicque in baptismo efficacissimo, plane juxta illud 1. Joan. 5. *Hic est, qui venit per aquam et sanguinem Jesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua et sanguine.*

26. *Ad 3um. R.* Non sine blasphemia ita objici; nolint enim, velint, ea etiam sacramenta hac ratione numerare debent inter cornua bestiae, quæ adversarii admittunt pro veris, Baptismum et Eucharistiam. Verum non dixit Joannes; septem cornua esse septem sacramenta, sed sacramentum in singulari, sive unum; tum quid septem ea capita denotent, continuo subdit, esse septem reges.

27. *Obj. II. Ex SS. PATRIBUS 1°.* Si septenarium sacramentorum numerum constanter tenuisset Ecclesia, cur igitur antiquiores Patres illius non meminerunt? Quin

2°. Veteres Ecclesiæ Patres et Scriptores, ubi de sacramentis vere talibus agunt, duobus solummodo contenti sunt; nam 1. duorum duntaxat S. JUSTIN. M., Baptismi scilicet et Eucharistiæ meminit Apol. 2^a. 2. Nec plurimum IRENEUS. 3. TERTULL. pariter L. 1. et 4. contr. Marcion. 4. S. AUG. L. 3. de Doctr. Christ. c. 9. Item epist. 118. (al. 54. n. 1.) duo tantum dari sacramenta affirmat, Baptismum et Eucharistiam; nam priori loco, *pauca*, inquit, *pro multis, eademque factu facillima, et intellectu augustissima, et observatione castissima ipse Dominus et Apostolica tradidit disciplina: sicuti est Baptismi sacramentum, et celebratio corporis et sanguinis Domini.*

3°. Etiam Patres qui ex professo tractant de Sacramentis, non nisi illa duo ponunt; tales sunt S. CYRIL. in Catechesibus, S. AMBROS. L. de Sacrament. et de Myster.

4°. Recentiores e Patribus plura quidem subinde, quam duo recipiunt; tamen non septem: sic S. GREGOR. relatus Can. *multi secularium*, Caus. 1. Q. 1. tria ponit, Baptismum, Chrisma, Eucharistiam: Auctor operis *de operib. Cardinal. Christi*, qui sub nomine CYPRIANI perperam alias venit, rursus tria tantum, Eucharistiam, Chrisma, Ordinationem: RABAN. MAURUS tandem de instit. Clericor. sex priora sacramenta, Matrimonio excluso; ergo septenarius ille sacramentorum numerus e cerebro prodiit Scholasticorum, HUGONIS a S. Vict. an. 1130., et PETRI LOMBARDI, sive Magistri Sententiarum an. 1140., quia ante hos non occurrit.

28. *Ad 1um. R. N.* Quod non meminerint, etsi non sub hoc expresso

nomine, numeri septenarii (sic enim nec numeri binarii aut ternarii meminerunt), tamen quoad rem; non equidem singuli septem sacramentorum omnium, attamen universi vel collecti sacramentorum singulorum, ut ex Concl. constat. Sed et Aug. singulorum septem sacramentorum diversis in locis mentionem sat claram ingerit; nam præter Baptismum et Eucharistiam loc. antec. num. cit. diserte Confirmationem sacramentorum albo infert L. 2. contr. litteras Petiliani c. 104. n. 239. *Sacramentum chrismatis in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus*: Ordinem L. 2. contr. epist. Parmen. verbis in prob. 2^a. num. 21. adductis. Pœnitentiam in Ps. 146. n. 8. reconciliationem pœnitentium verbis disertis sacramentum appellans: Extremam Unctionem L. 5. de Baptism. c. 20., sub nomine enim olei passim apud veteres Extr. Unctio venit: Matrimonium demum L. 9. de Genes. c. 7. triplex ejus bonum esse dicens, proles, fidem, sacramentum. Cur vero singuli non referant sacramenta singula, ratio est 1°., quod id eorum scribendi scopus sæpe non posceret: vel 2°. quod illa tantum tractanda sumerent, quæ impugnabatur ab hæreticis, uti ex dicendis constabit: 3°. disciplina arcani, sive lex religiosi silentii de nostræ mysteriis fidei, de qua testantur, quotquot ferme veterum de religione scripserunt. *Omnibus mysteriis*, ait TERTUL. Apol. c. 7. *silentii fides debetur*. Idem S. BASIL. vult L. de Spir. sancto c. 27. n. 66. S. AMBROS. L. de iis, qui mysteriis initiantur, seu de Mysteriis c. 9. n. 55. Quin ea lex gentilibus occultandi fidei dogmata adhuc sec. IV. et V. tenuit. Unde S. CHRYS., qui sec. IV. exeunte floruit, homil. 40. in epist. 1. ad Corinth. n. 1. (opp. t. 10. p. 379. A.) de Baptismo loquens, *volo quidem, inquit, aperte hoc dicere, non audeo autem propter eos qui non sunt initiati; ii enim expositionem nobis faciunt difficiliorem, ut qui nos cogant vel non aperte dicere, aut eis arcana enuntiare, etc.* Et ineunte sec. V. INNOC. I. respondens Decentio Eugubino Episcopo, *verba dicere non possum, inquit c. 3. (Lab. t. 2. p. 1246. D.)*, *ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere*. Ea etiam de causa S. AUG. L. de catechizand. rudib. c. 9. sacramenta ait fuisse appellata mysteria, h. e. secreta, occulta, quæ solis communicanda initiandis, efferre contra in publicum nefas esset. Nimirum ne, si panderentur gentilibus, hi ritus et sacra religionis nostræ sensu acciperent maligno, indeque spernendi et cavillandi ansam caperent, ut revera docuerat experientia.

29. Ad 2um. R. 1°. id falsum esse de singulis Patribus, ut constat ex Aug. ante cit., et TERTUL. paulo post, aliisque in Concl. Deinde ad singulos

R. 2°. in specie.

S. JUSTINUS ideo duorum solummodo meminit, quia, ut de singulis tractaret, nec scribendi, nec temporis ferebat ratio. Respondebat enim gentilibus, qui duo objecerant Christianis: 1°. eos esse atheos, quod Deos non colerent: 2°. in conventibus suis eos vesci pueruli alicujus carnibus, ideoque neminem eos, præter suos, suam ad synaxin admittere. Cujus calumniæ in Christianos conjectæ etiam TERTUL. in Apologet., ATHENAGORAS in Apolog., MINUTIUS in Octavio testes sunt. Ad primum respondet, eos atheos non esse, cum tres divinas personas colant. Deinde de Christianorum synaxi agit, ac veluti cursim Baptismi meminit, ut doceat, non nisi baptizatis permissum esse synaxi accumbere; tum, quid Christiani in synaxi agant, rationem red-

dit, ubi de Eucharistia necessum habebat disserere, utpote synaxeos mysterio præcipuo, ob quod, scilicet corpus Christi, putabantur carnibus vesci mactati pueruli. Igitur de sacramentis aliis ut scriberet, nec necessum fuit, cum hæc ignota essent adhuc gentilibus; nec proinde consultum, ne ex his divulgatis ampliorem causam sumerent Christianos amplius cavillandi.

S. IRENÆUS ex professo de sacramentis non tractat, sed pro oblata scribendi causa nunc Eucharistiæ, nunc Baptismi meminit. L. 1. c. 9. de priore disputat, ut Marci cujusdam errores refellat circa eandem; cap. 18. autem de Baptismo, ut rursus hæreticorum aliorum circa eundem ineptias confutet.

TERTULL. plura admisit, quam duo; nam 1°. L. de Resurr. carnis c. 8. omnino quatuor distinguit, Baptismum, Chrisma, Eucharistiam et Ordinationem; quinque vero L. de Præscript. c. 40., ubi ait, *diabolum ipsas res sacramentorum divinarum æmulari... tingit et ipse quosdam... expiationem delictorum de lavacro repromittit*; en Baptismum: *initiat mitra*; en Ordinationem: *signat in frontibus milites suos*; en Confirmationem: *celebrat panis oblationem*; en Eucharistiam: *quid? quod summum Pontificem in nuptiis statuit*; en Matrimonium. Deinde falsum, TERTULL. L. contr. Marcion. duo dicere sacramenta; sed potius exinde refelluntur adversarii: ait enim ibid. L. 1. c. 14. in sacramentis uti voluisse Deum aqua, pane et oleo; sed hæc in quinque sacramentis materia sunt. Non meminit tamen hic duorum aliorum, quia nihil conducebant ad ejus propositum; quippe probandum sibi sumpserat, Deum verum vere condidisse elementa, cæterasque res sensibiles, quod negabat Marcion; atque ita probat: si hæc alius quidam condisset Deus, sane non iis uteretur Deus noster et verus in sacramentis suis.

S. AUGUSTIN. ponit sacramenta duo non exclusive, veluti non darentur alia; omnia enim septem ab eo admitti, constat ex ante dictis; sed solum exempli gratia, ut particula *sicuti* satis indicat. Sic eadem sacramenta duo exempli gratia ponit in Ps. 103. conc. 1^a. n. 9. *Respice*, inquit, *ad munera ipsius Ecclesiæ, munus sacramentorum in Baptismo, in Eucharistia*; at non excludendo propterea reliqua; nam immediate subdit: *et in cæteris sacramentis*. Ideo vero hæc duo ad modum exempli refert, quod principiora sint, Baptismus necessitate, cum et cæterorum sit janua, Eucharistia autem excellentia et dignitate.

30. Ad 3um. R. N. a laudatis Patribus ex proposito de sacramentis disputationem suscipi, sed uterque neophytos, seu baptizandos de iis instruit sacramentis, quæ cum Baptismo adultis conferuntur; ad hos enim CYRILLI catecheses, ut legenti patet, diriguntur, quos *illuminandos* vocat, h. e. baptizandos; Baptismus enim sacramentum *illuminationis* dicebatur antiquis. De S. AMBROSIO vero vel ipse titulus id declarat, et de iis, qui *initiantur*, h. e. phrasi tunc pariter recepta, baptizabantur: adultis vero tria sacramenta dabantur, olim quidem die eodem Baptismus, Confirmatio, Eucharistia; id quod ex cit. L. Ambrosii de Sacram. et iis, etc., planum fit, ubi et totum Baptismi ordinem, et quæ hunc consequabantur, exponit. Hinc dum L. 6. c. 2. ait: *Accepisti plenissime de sacramentis, cognovisti omnia*; accipi debet de sacramentis iis, quibus instituebat neophytos.

31. *Ad 4um*. R. Verba cit. Can. non recte attribui GREGORIO, cum non apud hunc, sed ISIDORUM extant L. 6. Etymolog. c. 19.: sed cujuscumque sint, duntaxat ad modum exempli referuntur. Auctor operis *de operib. Cardinal.* ea solum sacramenta exponenda sumpserat, quæ Christus in cœna instituit, Eucharistiam, Chrisma et Ordinationem; vide *Serm. de cœna Domini, et lot. ped.* inter opera S. CYPRIANI. RABANUS demum Libris de Instit. Clericor. de sex prioribus solum sacramentis agit, quia hæc clericis, quos instituit, conveniunt, Matrimonio omissa, quod ad eosdem non pertineat.

32. *Obj. III.* Etiam lotio pedum Joan. 13. adhibita in cœna a Christo ad vera sacramenta pertinet; ergo sunt plura, quam septem. *Prob. Ant.* Habet enim omnia, quæ veri nominis sacramentum exigunt; nam 1°. adest ritus externus, sive signum sensibile, nimirum lotio. 2°. Institutio divina et præceptum Christi v. 14. *Si ergo ego lavi pedes vestros dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes: exemplum enim dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita et vos faciatis.* 3°. Promissio gratiæ v. 8. *Si non laverō te, non habebis partem mecum.*

R. N. A. et *prob.* et dico, non haberi 1°. præceptum Christi, sive institutionem divinam, ut traditione constat ex praxi Ecclesiæ; nunquam ea præceptum Christi in ea lotione agnovit sibi traditum, quod demonstrat ejusdem quoad illam disciplina varia. Nam S. AMBROSIO teste, L. 3. de Sacram., eam non observavit Ecclesia Romana, cæterarum Magistra. Teste ISIDORO, L. 6. Etymolog. c. 7. Ecclesia Hispana Dominica Palmarum ante Baptismum non pedes solum, sed et caput abluebat baptizandorum. Idem mos Gallicanæ fuit ALCUINO teste, L. de Eccles. Offic. De Africana Auc. refert epist. 55. n. 33. ad Januar. (alias 119.) plures lotionem in consuetudinem recipere noluisse, ne ad Baptismum pertinere videretur; alios, ubi consuetudo fuisset, eam abstulisse. Et vero nunquam Christiani putarunt, speciale sibi præceptum datum de pedum lotione; alioquin peccarent omnes, qui ea ceremonia non utuntur. Deinde plerumque ante Baptismum adhibebatur; ergo non putabatur instituta ut sacramentum, cum ille omnium janua sit. Per hæc igitur: *si ergo ego lavi pedes*, etc. humilitas, tum charitas præcipitur, ut exponunt CHRYS. et CYRILLUS in hunc S. Joannis locum.

2°. Nec habetur promissio gratiæ; per hæc enim: *nisi laverō te, non habebis partem mecum*, ad litteram non promittit Christus gratiam, sed minatur Petro pœnam ob inobedientiam, ut rursus exponunt laudati ante Patres CHRYS., CYRIL., tum S. BASIL. L. 4. de Bapt. c. 2. Unde multum differt hæc Christi propositio: *nisi laverō te*, etc., ab hac Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua*, etc.; hæc enim posterior universalis est, omnes respiciens citra conditionem ullam; prior vero Petrum, ejusque reluctantiam respicit, cui, nisi obediat, comminatur pœnam. Per ista vero v. 10. *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet*, non innuitur, lotionem pedum peccata venialia more aliorum sacramentorum remittere ex opere operato; alias quotidie deberent lavari pedes; sed esse figuram lotionis alterius internæ, qua etiam *loti, mundi toti*, sive simpliciter mundi, h. e. justis indigent, ut levioribus maculis, peccatis venialibus se mundent, quæ etiam justis adhærent, veluti balneo lotis in pedibus pulveres. Lotio autem interna, qua diluuntur ejusmodi nævorum in justis pulveres, per illam externam figurata sita est

in contritione, Pœnitentiæ sacramento, humilitate, aliisque virtutum actibus, qui oppositi sunt certis peccatis venialibus.

33. *Dices*: Attamen S. AMBROS. L. 3. de Sacram. c. 1. n. 4. et seqq. lotionem pedum etiam ad nostram sanctificationem institutam asserit. Et L. de Mysteriis c. 6. n. 32. plantam Petri, ait, abluere, *ut hæreditaria peccata tollantur*; propria autem relaxari per Baptismum: auctor vero serm. de lot. ped. inter CYPRIANI opera p. 334. ad hæc verba, *nisi laverō te, non habebis partem meam*: *Paulatim*, ait, *mysterii hujus declaratur necessitas, quam conditio proposita inevitabilem reddit.* D. BERNARD. serm. de Cœn. Dom. n. 4. (opp. t. 1. p. 891. E.): *Ut de remissione quotidianorum, inquit, minime dubitemus, habemus ejus sacramentum, pedum abluitionem.*

R. 1°. *generaliter*: Lotionem pedum dici sacramentum acceptione latiore, quatenus scilicet aliquid sacri significet, quod in nobis fieri quotidie debet, h. e. expiationem peccatorum venialium; non hanc efficiendo sacramentorum aliorum more, sed ut obtinendam per deprecationem, pœnitentiam, humilitatem, etc. Et vero si crederent, lotionem pedum tale sacramentum esse; oporteret sane, inquit BELLARM. apposite, nos ex eorum sententia quotidie invicem lavare pedes, eo quod sacramentum hoc culparum quotidianarum esse expiationem dicant. Hinc simul patet responsio ad posteriores duos, D. BERN. et auctorem serm. cit.

R. 2°. *in specie* ad S. AMBROS., et explico cum dist.: ait hunc ritum institutum esse etiam ad sanctificationem nostram, hanc simul efficiendam N. solum significandam, obtinendam vero per actus alios pœnitentiæ, humilitatis, charitatis, etc. C. Per hæreditaria vero peccata nihil minus, quam originale intelligit, cum illud per Baptisma dilui, nec solum propria personalia actualia, tota semper crediderit Ecclesia contra Pelagianos, ipseque AMBROS. L. cit. de Myster. c. 3. n. 11. inquit, in Baptismo *omne abluere carnale peccatum*; sed intelligit concupiscentiam, juxta ea, quæ S. Pater idem in Ps. 48. n. 9. tradit, ubi, quod L. de Myster. vocaverat *peccata hæreditaria, lubricum calcanei* appellat: *lavemus et pedes, ut lubricum calcanei possimus auferre.* Proinde sensus est: obtenta mundatione baptismali, necessariam insuper esse aliam, qua hæreditaria coerceatur concupiscentia, expienturque, si qua per hanc contracta, peccata quotidiana; hanc vero expiationem significari quidem lotionem pedum, sed obtineri modis aliis, non per eandem effici.

ARTICULUS III.

QUIS AUCTOR ET INSTITUTOR SACRAMENTORUM NOVÆ LEGIS ET QUÆ EORUM TUM AD SE INVICEM, TUM SUBJECTUM COMPARATIO?

34. *Præmitto.* Non istud hic in controversiam venit, Deusne solus principalis sacramentorum auctor sit; certum enim est, neminem, præterquam Deum solum, qui solus est gratiæ auctor, posse sensibilibus rebus virtutem causandi gratiam annectere, ac proinde ex auctoritate divina profluere debere, ut aliquid conferendi gratiam virtute polleat. Sed maxime quæritur, utrum sacramenta novæ Legis omnia a Christo, ac quidem immediate insti-